

قه پیرانی ره خنهی ئه ده بی له نوان غیا بی فکر و وه رگوانی پچه وانیه ... عه باس جه میل جـماو

به ده ره له وهی ئه ده ب فاکته ری پشـویه، جیاواز له چه مکه کانی تر
سه رده کات به هه موو کون و قوژبنـکی ئه وه فزایه ی که تـیدا ژیان
ده که یـن، هاوکات وه کو فاکتـکی کـشه دار له پرسیار ناکه و، چ له سه ر
ئاستی تیـری بـت یان پـاکتیک، به مه شه وه ناوه ستـت و به به رده وامی
له سرووشت و پنـته شاراوه کانی خـی ده کـته وه، واتـه هـیج ده قـک
نییه پرسـک نه وروژـنـت و مونا قه شه ی گرـیه کی کـمه ـایه تی نه کات.
له ره وه ده کـر بـن ئه ده ب له واقیعدا دیارده یه کی کـمه ـایه تیه
به زمانـی فانتازی و خـیا، به واتای ره نگدانـه وهی ئه وه فزایه یه که
ئینسان بکه رـتی، سه ربـاری ئه وه ش وه زیفه یه کی ئه خلاقیه له ئاستی
خـیدا، له به رامبه ریشدا هـر بابـه تـکی ئه ده بی ئه گـر به پـی داتا و
لـژیکی ره خنـهی فـلته ر نه کـرـت، به هایه کی ئه وتـی نابـت له رووی
فکریه وه، متمـانه بـ خوـنه ر ناگه ـنـته وه.

“سارته ر له کـتـبی (ئه ده ب چیه) ئاماژه به مانای نووسین ده کات،
نووسین چیه، بـ ده نووسین، بـ کـ ده نووسین” (1)، پرسیار گهـلـک
ده وروژـنـت به ئاـسته ی ته رکیزکردنه سه ر رـی خوـنه ر له سه رخستنی
پـسه ی نووسین و هه روهـها دیاریکردنی هـهـویستی نووسـه ر
له سه رده مه که ی خـیدا، ئه وه نووسـه ری ئه گـر ئیلتیزامی به
پـکهاته خـوازیـش نه بـ، لانیکه م ئیلتیزام به ویستی خوـنه ره وه بکات
له ستایل دا.

له ره دا ده پرسین ئه ی ره خنه گر بـ کـ ده نووسـت، ره خنـه ی ئه ده بیش له چ
پنـتـکدا ده توانـت وه زیفه ی خـی به رجه سته بکات و جـی گرنگی بـت،
له کاتـکدا ئه رکی سه ره کی ره خنه وردبوونه وه و شـیتهـکاری و
رافه کاریه له تـکـست به گشتی، له چوارچـوه ی به راوردکردنی ستایل و
پـکهاته و مانا و خـیا، هـتـد، دواتر به هه ند وه رگرتنی په یوه ندیه
کـمه ـایه تی و مـژووویه کان وهـک په رژینـکی پته و بـ کاره ئه ده بیه که
هه روهـها خوـنه ر، هـتـد.

کاتـکـیش باس دـته سه ر خوـنه ر، به واتای خوـنه ری مولته زیم (ره خنه گری
ئه ده بی) کارـکـته رـکـه ده ق ئه ناسـ و په ی به ((کاریگه ری، گزی،
ئیقتیباس (راسته وخـ یان زیهنی)، ده قاوـزان (تنـاص)، هـتـد)) ده بات،
بـیه ره خنه گر به میتـد نووسـه ر دادگایی ده کات و ده ق فه رامـش

دهكات، خوځنهري دووهميش به دووركهوتنهوه لهو تځكستانه هاندهدات. هاوكات له بهرامبهردا نه گهر تځكسته كه له سهر بنه ماي ئه ده بي مولتهزيم و خاوهن شوناس و ئه دره سي خي بي، به هي ئاستي به لاغه و ئيستاتيكا و جيهان بيني و وځنه و ئيدي م.. هتد، نموونه ي ده قه كاني شامل يان سوپه هري يان چيخ ف يان ماكسيم گډرگي يان نه جيب مه حفوز يان گډ ته.. هتد، خوځنهري هه سه ننگه نهري، خوځنهري دووه م (ك يار)، نااسته ده كات به خوځندنه وه ي تځكسته كه، پي ده ځ بيخوځنه وه. "سارتهر له پي ناسه ي (ئه ده بي مولتهزيم) دا ئاماژه به رځي ئه ده ب ده كات له چاره نووسي ك مه گه كان، و اب ئه ده ب بهرپرسياره له نازادي، هه روه ها له داگيركاري و پځكه وتن و دواكه وتن. فكري ئه ديبيش زاده ي كesh و ده ورو بهر كه يه تي، و ته بځر تي، تاكه چه كي ده ستي و ته كه يه تي، بي هه له سهر ځي به باشي ئا مانجه كي دياري بكات و به ورد ي رووي تځيكات، چونكه نووسر نځوه نديگيره و ئيلتيزاميشي نځوه نديگريه" (2).

سه بارهت به قه يراني ره خنه ش، نه كړ به ش ځي تري هم ته وهره گر بده ين به قه يراني ئه ده به وه، بهو مانايه ي نه بووني ئه ده بي جدي، نه بووني سهر به ځي ده ق، كا تځكيش هه ر تځكسته ك مهرجي سهر به ځي ي تځدا نه بوو ده چته قا بي ناپاكي ده قه وه، وه كه له سهر وه ئاماژه مان پي كرد، كه و اب نه بووني باشتهر.

نارنځد له پي ناسه ي ره خنه دا، "پي وايه ره خنه چالاكيه كي سهر به ځي ي زيه نه له هه موو با به تځدا كه پيدا ش ځ ده ب ته وه" (3). ت. سي. ئه ليوت رائيدي قوتابخانه ي ره خنه ي نو له سهره تاكاني سده ي بيستم "نهركي ره خنه شيكردنه وه ي كاره ئه ده بيه كانه، چاك كرده وه و پياچوونه وه يه به چځر، ئامرازه كاني ره خنه گريش بي هم مه به سته پشت به دوو ئه داتي سهره كي ده به سته ت (شيكاري و به راوردكاري)" (4).

بي هه ره خنه ركار و بنه ماي خي هه يه، گه ان كه به دواي ك دگه ل ك كه له نځو تځكسته كاندا په رتبوونه، ئيدي له رووي چالاكي زيه نيه وه ب ت يان ئيستاتيكا ي زمانه واني يان ستايل يان خه يا.. هتد، هاوكات پيشه يه پش ته وه ي زانست ب ت، نهركي ديراسه كړني جياكاري نځوان باش و خراپه، جواني و ناشرينه كانيش وهك دوا ليزم ك له يه ك كاتدا، به دواي ئاشكرا كړني دا هڅانه وه يه، ره خنه گريش خاوه ني نه زمونه له پراكتيك كړني تي ر، نهك بازارا ك بي فرځ شته وه و دابه شكردني كځ شهي نووسين، بي هه نه وانه ي به ناوي ره خنه وه كځ شه ساري ده كهن، وهك ناو ځي به تا له رځ و قو ځايي ده قدا ناتوانن مه له بكن.

نه گهر ره خنه گر ك به مه به ستي به راوردكاري ده ست ببات بي هه ر ده ق ك، نموونه ي ره خنه گراني رځاوا (ل كاش، ف كځ، رځان بارت، سارتهر)،

ههروهه ها له جيهانی عه ره بی نمونهی.. (ئیحسان عه باس، عه لی جه عه فر
ئه له عه لاق، لو یس عه وه ز.. هتد)، ههروهه ها له ده یان و...اتی تر، ده بینین
دنیا یه ک...انکاری له بهواره که دا د...ته ئاراهه، وه ک (فه رهه نگی،
مه عریفی، فیکری، چینه یه تی.. هتد، کات...کیش ئه...وانیته مه حفه له کانی
ر...شنبیری کوردی له مباره یه وه، که س...کت پ...ش چاو ناکه و...ت وه ک پ...ویست
قسه ی خ...ی هه ب...ت، ب...یه ئه ک... ب...ین، لاوازی هزری و ئه و ئامازه
کرچانه ی که ده سته بهرداری لایه نه فیکری و مه عریفیه که نا ب...ت، ه...کارن
ب...خاوبوونه وه ی خو...نهر تا ئه و ئاسته ی شته کان ئاسایی ده بینر...ت،
نووسه ریش بب...ته ناو...کی خ...ی له مه عریفه، له بهرام به ردا نه خو...نه وار
ر...ی...ی ب...ین...ت وه ک ئه وه ی که له ئ...ستایا ده بینین، که چ
مه هزه له یه ک له ناو فه زا ئه ده بیه که سه ریه ه...داوه، ههروهه ها ئه و پاشا
گه ردا نییه ی که له ت...ه ک...مه...ایه تیه کان ده گوزه ر... به تایبه تی
فه یسبووک و ئه نیستا و تیکت...ک و هتد، که وه ک ده ردا...کی سه رده م یه خه ی
به نه وه ی نو...گرتووه، ته نانه ت ز...ر...کیش له نه وه کانی هه فتا کان و
هه شتا کان و نه وه ده کانی ش.

سەرەنجام ئەوهمان بـ روون ئەبـتەوه که نووسەری کورد نەیتوانی وەک پـویست سوود لە تـیرە ئەدەبیەکان وەرگیر و لەسەردەمی خـیدا پەي بە تـیرەکان ببات و سەردەمیانه کار لەسەر ئەم چەمکە بکات، بە ئـستاشەوه، بـیه ئەکر بـین هەر به پـناسەی رابوو دوو مامەـی له تهك چه مکەکانی رهخهـی ئەدهـی کردوو، تهـنانت نهـیتوانیوه فریای ئەدهـی بهراوردکاریش بکهوت، که لهئـستا شدا وهك پـویست کار بهچهـمکی (ئەدهـی بهراوردکاری) ناكر به بیانویی ئەوهی گوايه مـدکی بهسەرچوو، ئەوانهشی که هن و ئەیانهو قسهیان ههـبت، دیسانهوه پهـنجهکانی دهست تـپهـناکهـن و بههر هـیهك بت بـدهنگـيان بـدهنگ کراون.

بـایـه به مه بهستی پـدانی زیاتر له وهـامـك به قهیرانی رهخهیی، ده توانین په نجه له سهر چند دهر بـینـك یان تـرمـكی تر دابنـین، وهـك هـكارگهـلـك بـ قهیرانی رهخهیی ئه ده بی، كه ره هندی جـراوجـری ههیه، تیایدا زـرـك پـیان وایه قهیرانی عهـقـی تاكه، چونكه ئه ده ب له سهر بنه مای تاكگه راییی هه نـگا و ده نـت، ههروهـا هه نـدـكی تر پـیان وایه په روه رده كـردنی تاك له سهر بنه مای گواستنه وه و له بهر كـردن گـشـكـراون، به تایبه تی له ناو سیستمی په روه رده و خوـندن، به خوـندنـی باـشه وه، ههروهـا بـده نـگی نووسهـران و ئه دیـبان له م رووه وه.

بـاـيـه لـاـرـهـدا بـا دـهـر بـاز بـوون لـم قـهـيـر اـنـه ئـهـو هـمـان بـا رـوون دـهـبـا تـهـو هـ، كـه پـا وـيـسـتـه گـر نـگـي بـه سـيـسـتـم و رـهـه نـدي سـا گـا شـهـيـي بـد رـا تـ، كـه بـتـو اـنـن رـا رـا يـ بـه رـچـا وـي تـا دـا بـگـا نـ، بـا وـه گـه خـسـتـنـه وـي هـه سـتـي خـو نـهـر لـه رـو وـي زـيـهـنـيـه وـه، بـه مـه بـه سـتـي دـا زـيـنـه وـي ئـه و نـهـا نـيـا نـهـي كـه

به چاوی ئاسایی و به بـ وشاری نابینـ، ئه ویش گرنگیدان به داهـنەر و رهخه گر و دهزگا رـشبیـیه کانی تایبه تمه ند، نموونه ی پرـژه رـشنبیرییه کانی دونیای عه ره بی، وهك (ناوه ندی ئه نمای نه ته وه یی) (5)، که هه ریهك له کاره کته ره کانی له سه ر بنه مای مه عریفه ی (فکری، فه لسه فی، ئه ده بی..هتد)، راستگـییانه ده وری خـیان ده بین، بـ پـشخستنی چه مکی رـشنبیری، که له پرـسه ی وه رگـانـان خـی ده بین ته وه، نمونه ی کتـبه کانی میشـل فـکـ و فـکـیاما..هتد، ههروهـها به تایبه تر وه رگـانـانی پـچه وانه.

پـسه ی وه رگـانـانی پـچه وانه ش له بارتـرین ده رفه ته بـگهـانه وه و پـداچوونه وه به ئه ده بی جدی و مولته زیم، نمونه ی تـکـسته کانی (خانی و مه وله وی و شـخ رهزا و نالی و بـکـهـس..هتد)، که خاوه نی ئه ده بی لوتکه بوون له سه رده می خـیان، خاوه ن توانای زیاتر له به لاغه دروستکردن، توانای زیاتر له وـنه، زیاتر له ئیستاتیکایه کی تر، جیها نبینی..تاد.

چونکه وه رگـانـانی پـچه وانه گرنگی ده دات به ده رگا کردنه وه له سه ر خـمان و ده ربازبوون له و گـشه گیرییه کی رـشنبیری کوردی قه تیـس کردوه له گـشه یه کی جوگرافی، ههروهـها ههـمانـین و ئاشکراکردنی ئه وه موو ئیقتیباس و گزیانه ی که له ئه نجامی نه ناسینی ده قه کان له لایه ن ئه وانه وه (خهـکی بیانی، زمانه کانی تر)، چونکه ئه گه ر به زمانی خـیان شته کانی ئـمه نه خوـننه وه، له هیچی ئـمه ناگه ن و نازانن چ کاره ساتـکی ئه ده بی و رـشنبیری روویداوه.

بـیه ده رگای گفتوگـ واده کات و نووسه ر و ئه دیبان ناچار ده کات ههـگـژـن به کاری جدی و تا ئاستـکیش بره و به رهخه ده درـرـت، تا کو ئه و چه مکه له و قه یرانه ده رباز بکـرت و له سه ر پـی خـی بوه ستـت (رهخه ی ئه ده بی).

به ده ر له مانه ده مه وـت هه ندـك له سه ر دووره په رـزی خوـنەر له کایه ی فکر بوه ستم، سه ره کیتـرین گرفت که وهك دیارده یه کی به خوـنهری کورد گرتووه، ئه وه یه که فکر ناخوـننه وه، بـیه کاتـی باس له قه یرانی عه قـی تاك ده که یـن، که نه وه به دوای نه وه ی به لای خـیدا راپـچ کردوه، ده کـر به شـکی بگهـنـینه وه بـ بـباکی نووسه ران، که بـ سوـندیش نه یان توانیوه خوـنەر ئاـسته ی ئه م کایه یه بکه ن، ههروهـها به تایبه ت سیستمی سیاسی و ئایدـلـژیای ئایینی (مه زهه بگه راییی)، به واتای کاتـی ئاین ورد ده کـرتـه وه و دابه ش ده بـته سه ر ره و ت و مه زهه بی جـراوجـر، ئیدی له بازنه ی ئایدـلـژیادا قـاـب ده گرـت.. نمونه ی (پـتـستانت و کاسـلیک یان شیعه و سونه..هتد).

سیستمی ده سهـلاتی سیاسی به درـژایـی سه د ساـی را بووردوو به ده سهـلاتی سیاسی کوردیشه وه، وهك پـویست نه ها توونه ته پیری رـشنبیرانه وه،

بگره رځگریش بوونه له هه مېر بره ودان به چه مکی فکری و ئه ده بی، هه روه ها ئایدی لځژای مه زه بی، که له رځی زځرځ له واعیز و پیاوه کانیه وه، به بیانوی دوور که وتنه وه له گوناح و په یوه سېوونی دځه کان به رځه وی خودا په رستی، که ناکرځت جگه له تځکست و بابه ته ئاینیه کان هیچی تر بخوځنرځته وه، به تایبته بابه ته فکری و فله سه فیه کان، ئه مه ش ره هه ندځکی مځووی هه یه، که ده گهرځته وه بځ “سهرده می سهره تا کانی ده سه ځاتی خه لافه تی عه باسییه کان، ململانځی نځوان ئه هلی حه دیس و موخته زیله” (6)، له کاتځکدا رځشبییری عه رب توانی ئه و قځناغه تځپه ځځځت و سود له و چه مکه فیکریانه ببینځت و ئیشی له سهر بکات، به ځام کورد به ئځستاشه وه له ناو ئه و زه لکاوی جه هله دا گینگځ ده دات.

هر بځ ئه م مه به سته که خوځنهری کورد بځچی فیکر ناخوځنځته وه، له وتارځکمد ائماژهم به چاوپځکه وتنځکی دکتځر مارف خه زنه دار کردووه” که له شه سته کانی سده ی رابووردو ده چځته روسیا (یه کځتی سځځت) له وځ یه کځک له بیرمه نده ئه ده بیه کان پرسیارځکی ئاځسته ده کات و ئه ځځووه فکرتان ناوځ، سه نه تتان ناوځ، ناتانه وځ بخوځننه وه، خځره هه مووتان شاعیرن، له کاتځکدا به زمانی خځتان ئه خوځننه وه، بځچی ناتانه وځت به رووی جیهاندا بکرځنه وه...؟! ” (7).

عه باس جه میل جځماو

سهرچاوه کان:

- (1) جان بول سارتر، مالادب، ترجمه و تقدیم و تعلیق د. محمد غنیمی هلال
- (2) سارتر، جان بول، الادب الملتزم، ترجمه جورج گرابیشی، منشورات دار الاداب، بیروت، گ 2، 1967، ص: 44-45 (سحر عبد القادر).
- (3) النقد الموجوعی، سمیر سرحان، ص 22.
- (4) النقد الموجوعی، سمیر سرحان، ص 10.
- (5) میشل فوکو، الکلمات والاشیاو، مرکز الانماو القومی، مشروع مگاع الصفدی للینابیع، فریق الترجمه مگاع صفدی.. د. سالم یفوت.. د. بدرالدین عرودکی.. جورج ابی صالح.. کمال اصگفان.. 1989-1990
- (6) عبدالوهاب حمید رشید، (المعتزله: الصراعات الفکریه فی العصر الاسلامی- الحصیله والنتائج)، الحوار المتمدن.

▪ (7) وەرگەن ئانى پەچەوانە.. جەنگەك لەگە رەشەبىرى ساختەكار،
وتار، رەزنامەى ئەلىكتەرەنى رەگای كوردستان.

رەزا حەمە، شاعىرى غوربەت و تەنھايى و خەشەوېستى ... ئەردەنەن عەبدو

لە كەتايى ھەشتاكاندا مامەستا برايم خەياتى نەمر، گەرانى «ئەمە
گيانەكەن لەدوو جەستەدا» بەلاوكردهو. پاش ماوھەك ئەو
گەرانىيەبوو وەردى سەر زمانى ھەموو خەكە، گەرانىيەكە چ
ئاوازەكەى و چ دەنگە خەكەى مامەستا جوانى گەورەى پەدیار بوو،
بەلام لەھەمووى سەرنجراكەشتەر بەلای مەو، شىعەرى گەرانىيەكەبوو،
كەلەوانەلەبوو لەجوانى و داھەنان. پاش راپەينيش گەرانىيەكەى تر
زەر باو بوو ئەویش گەرانى» لەھەورى كوردستان خوێن دەبارەت» كاو
حەمە ساچ وتبوو، ئەمەش لەناو خەكەيدا زەرباوبوو، بەستى
لەمەشدا چ ئاواز و موزىك و دەنگە خەكەى كاكاو، ماھەى سەرنجى
خەكەى بوو، بەلام لەھەمووى گەرنگەر دەقى شىعەرەكەبوو، كە گوزارشتى
لەژيانى ناخەشى گەلەكەمان دەكرد.

من زياتر ھەگرى دەقە شىعەرىيەكانى ئەم گەرانىانە و كەمەكە گەرانى
تەبووم وشاعىرەكەم نەدەناسى، ھەتا لەبەنەيەكدا لەساڵى 2007
لەئەمانيا بەم شاعىرە ھەست ناسكە ئاشنا بووم، كە ئەویش»رەزا
حەمە» يە.

رەزا حەمە

بەداخوھە ماوھى چەند ساڵەكە شىعەر لەواتى ئەمە رووبەووى قەيران
بەتەو، ھەكارەكەشى زياتر بە نەبوونى دەقى شىعەرى جوان و كەمى
خوێنەرى شىعەر دەگەتەو. ھەرچەندە لەئەستادا نەك شىعەر بگرە
كتەبیش لەقەيرانى گەورەدايە، چونكە خوێنەرمان كەمە.

رەزا حەمە يەكەكە لەو ھەوانەى كە دووبارە خەرىكە شىعەرى كوردى لای
خوێنەر شیرین دەكاتەو. ئەم شاعىرە ھەرچەندە ماوھى زياتر لەسى
ساڵەك دەبەت خەرىكى شىعەر نووسىنە، بەلام بەداخوھە كەمتر لەمىدياى

کوردي گرنگی به شیعره کانی دراوه. له وانه بـت زـربه مان گوـمان له گـرانیه کان بووه که شیعری رهزا حه مه بوون، بهـام که م کهس ده زانـت که ئه و شاعیره کـیه، له مه شدا زـرجار گـرانى زوـم له شاعیر ده کات، هه رچه نده هه ندـکـجاریش وه کو ها نده رـکـبـ شاعیر وایه.

هه رچه نده له مه شدا شاعیر که مـکـرـی هه یه، بـ نموونه ماوهی چه ندین ساـه ته نها یهـک دیوانی شیعری چاپکردوو ه که ئه وهش له ئـستادا نوسخه ی نه ماوه، من خـم ئه و دیوانه یم ده ستنه که وت، نازانم بـچی شاعیر هه وـی چاپکردنی شیعره کانی نادات؟ هه ر بـیه ناچار بووم بـ ئه م وتارهم پشت ببه ستم به وایـی تایبه تی خـی له فه یسبووک و سیدییه ک که پـش چه ندسا کـخـی پـشکه شی کردم، کـمه کـشیعری خـی تـدایه.

رهزا حه مه شیعری بـ « نیشتمان، خـشه ویستی، غوربه ت، غه ربی، ژن» نووسیوه. جگه له وهش کـمه کـشیعری سیاسیشی هه یه، که زـربه یان ده چنه قاـبی ره خنه ی سیاسیه وه. له هه مووی گرنگتر به لای منه وه، شیعره کانییه تی که بـ « ژن، غه ربی، غوربه ت و خـشه ویستی» نووسیوتی. که هه ر هه موویان لـوانـلـون له جوانی و داھـنان.

دیاره ئه وه زمانه که شاعیر له خهـکی ئاسایی جیا ده کاته وه، خهـکی ئاسایی زمان ته نها بـ په یوه ندیکردن و مامهـکه کردن له گهـیه کتریدا به کارده هـنن، بهـام زمان لای شاعیر جگه له م وه زیفه یه، وه زیفه یه کی تری هه یه که ئه ویش داھـنانی په یفی جوان و ئه ده بییه. له لایه کی تره وه پـده چـت ئـمه کاتـک پارچه شیعـک ده خوـنینه وه، هه مان هه سستی شاعیرمان هه بـت، بهـام ئه وهی که شاعیر له ئـمه جیاده کاته وه، فـرمی نووسین و ئاخافتنه که یه تی، ئه وه ئه و فـرمه یه که شاعیر ده توانـت بیداته وشه و بهرگـکی جوانی پـشکهش بکات، بهـام خهـکی ئاسایی ناتوانـت ئه وکاره بکات.

خـشه ویستی

هه میشه شیعری خـشه ویستی به شـکی گرنگی کاری شاعیران پـکده هـنـت، که م شاعیریش هه یه له م بواره دا سه رکه وتوو بوو بـت، لـ به بـواى من رهزا حه مه له م بواره دا چه ند ده قـکی شیعری زـر جوانی هه یه، که گوزارشت له رـگـکی خـشه ویستی پاک و بـگهرد ده کات، به تایبه تی شیعری» ئـمه گیانـکین له دوو جه سته دا» که یه کـکه له شیعره جوانه کانی.

ئـمه گیانـکین له دوو جه سته دا

وهـک شیعـر و ئاواز له یهـک به سته دا

دونیا ناتوانـت لـکمان کاته وه

مه گه ر خوا بـخـی بمانیا ته وه

ئـمه په رده وه رده ی یهـک خـ و ئاوین

بـ يەك مە بەست و بـ يەك پـ ناوین
لە ناو یە کتردا تواوینەو
رـ بواری یەك رـ ین جیا نا بینەو
پەیمانداو تا لە ژیندا بین
بـ تەنها ساتـكـ بـ یە کتر نا بین
ئەگەر لەو دونیاش زیندوو بینەو
هەر وەکو ئـ ستا یەك دە گرینەو

غەریبی

من شیعی زـ ر شاعیرانم خوـ ندـ تەو وە کە لە بارە ی غەریبیەو
نووسیویانە، بەـ ام شیعرەکانی رەزاحە مە لە مبارە یەو وە زـ ر تایبە تن.
تـ کا تـكـ کە شیعرەکانی دەخوـ نیتەو، راست هەست بەو زامانە دە کە یت
کە کە سـ کی غەریب هە یە تی. ئەو کاتە ی لە ئەـ مانیا بووم، کە گوـ م
لە شیعرەکانی دە بوو، زـ رکاری تـ دە کردم، دە تگوت رـكـ لە ناخی مندا یە.
بە واتایە کی تر رەزاحە مە بە شیعرەکانی توانیویە تی بچـ تە ناخی هە موو
کوردـ کی غەریب و گوزارشت لە هەست و نەستەکانی تاکی کورد بکات
لە هە ندران.

گەر غەریبی چاوم بوایە لە مـ ژبوو دە رمهـ نا بوو
هیوای ئایندە م نە بایە ئـ ستا ئـ سکیشم نە ما بوو
غەریبی ژانە، خورپە یە، سووتا نـ کە بـ کـ پە یە
خەزانی توشیوو نە ها تە، وشکە گریان مەرگە ساتە
گـ ژاوی گـ مـ کی مە نگە، تونـ لی تاریکی و مەرگە
زامـ کە تا بـ ی بە سوـ، هاوارـ کە ناگە تە جـ

غوربەت

جگە لە غەریبی شاعیر هەوـ یداو و لە رـ گە ی شیعرەکانیەو وە سفـ کی
ورد جوانی ژیا نی هە ندران و غوربەت بـ تاکی کورد بکات، بە تایبە تی
لە کا تـ کدا کە لە پاش را پە رینەو و بە هـ ی رەوشی خراپی سیاسی و
ئا بووریەو، کـ چی کوردان بەرەو هە ندران بە رده وامە، بە تایبە تی
لە لایە ن گە نجه کانهو، کە کە متر هیوایان بە ژیان لە کوردستان هە یە.
بەـ ام رەزاحە مە وە کو کە سـ کی بە ئە زموون ئامـ ژگاری گە نجه کان دە کات
و دەـ تـ: هە ندارن ئەو بە هە شتە نییە کە خەونی پـ وە دە بینین، بگرە
وـ ا تـ کی بـ رە نگ و بـ یە.

لە هە مووشی گرنگتر باسی مە سە لە ی تە نهایی دە کات، کە کاریگەری
گە وری هە یە بە سەر خەـ کییەو و بە شـ کی دانه بـ او و لە ژیا نی ئە وروپا.

هـ ندم نـ شیو وە تا ی جودایی

بوومه ته پاشای دونیای ته نهایی

له لایه کی تریشه وه باسی خاکی گرنگی تر ده کات، که ئه ویش
وابه سته بوونی رخی تاکی کورده به کوردستانه وه. پده چت ت
به هزاران کیل مه تر له کوردستان دوور بکه ویتته وه، به ام ناتوانیت
رح و گیانت به جبهه یت وهه میشه خه یا وم شکت لای کوردستانه.

که من رحه کهم له کوردستانه
به من چی خشی ئهم هه نده رانه

ئهم لایه نهش ز ر گرنکه ز ربه ی کچه ری کورد به هی بزاری
له ژبانی کوردستان، واده زانن ت ئیتر ده توانن ت مژووی چه ندین سا هی
بس ته وه و به ره و خشی هه ندارن بوات و ژبان کی نو ده ستپ بکات،
به ام دواتر که ده گاته ئه و نده ر ئینجا ده زانن ت، که ناتوانن ت ب
چرکه سات کیش خه ون وخه یا ورخی له کوردستان دابن ت. دواتریش
ئینجا هه ست به جودایی، ته نهایی، بکه سی ده کات، ئه مانهش له رووی
رح حیه وه ئازاری ز ری پده به خشن.

ب ره نگ و بیه جیهانی غوربه ت
په له تاسه وهه نسک و هه سره ت
که من رحه کهم له کوردستانه
به من چی خشی ئهم هه نده رانه
ب ناز و بکهس ب دت و ب هاو ده م
بوومه ته هاو ی گیانی گیانی خه م
ه نده م ن شیوه تا ی جودایی
بوومه ته پاشای دونیای ته نهایی
ب ک و ده سته وما و میوانم
به ب هاو خوان و ب دیوا خانم
مه ن هاوارم به سه ر زاریه
بوونم وابه سته ی کورده واریه
من خشی ژبانی نه یخه له تانم
دهستی زرداری ده یه اندم
ب دا دا و چاره م نیمه ده ره تان
له و رح کشان و ل رهش رح سووتان

جگهی ئامازه یه ئهم شیعره له لایه ن خالید رهشید کراوه ته گارنی.

ژن

ژن له ناو شیعره کانی رهزا هه م دا پانتایی باشی داگیرکردووه،

لهه مانكا تيشدا ههستكى زرجوان و پشكه وتنخوازانى بهرامبه
بهژنان ههيه. پشچهند ساك لهكاتى خپشاندانى كهمهك ژنى
كوردستان، ب داواكردنى مافهكانيان و دژايهتى ستم و زوهمى
پياوسالارى، دهقكى شيعرى رهزاحه مهيان لهسهر لافيته نووسيبوو.
ئهمهش گوزارشت لهگرنكى ئهو دهقه شيعريه دهكات، كه رك لهگه
ههست و نهستى ژنانى كوردستاندا هاتوو. بهبواى من ئهم شيعره،
يهككه لهو شيعره جوانانهى كه ب ژن نووسراوه.

ئهگر ئهم دونيا گووك ب،
تئى ئافرهت رهنگ و بيهتى
ههر كهسكيش تئى خش نهوت
دياره رقى لهخيهتى

ئازار و تراژيدىكانى گهلى كورد

ئهو شاعيرانهى كه ههقووئاوى گهلهكانيان و ههست به ئازار و
مهينهتيهكانى دهكهن، دهتوانن داهننى جوان و گرنك له
شيعرهكانياندا بكن. دياره ههتاوهكو ههستكى گورهشت نهبت،
ناتوانيت دهقكى شيعرى جوان بنووسيت. ههروهها دهشتوانن
بهشيعرهكانيان بهرگرى لهگهلهكانيان بكن. رهزاحه مهچهند دهقكى
جوانى شيعرى ههيه، كه گوزارشت لهو كارهسات و مهينهتيه گهورانه
دهكات كه بهسهر گهلى كورد لهباشووردا هاتوو.

ئهگر وتيان ههوارى كاروانى ئوه بچى دووره
ئهگر وتيان داروبهردى واتهكهى لهمه ئوه بچى سووره
ههموو هاواركهن بهجارك بكن، چونكه
لهئاسمانى مهبهندهكهى لهمه ئمه
لهجئى باران خوئ دهبارت، خوئ دهبارت
ئى، ئى كوردستانهكم.

«خوئ بارين» وهسفكى مهجازى جوانه ب ئهودخه ناخشى كه پش
راپهرين لهلايهن رژمى بهعسى فاشيستوه بهسهر كوردستاندا
سهپنرابوو، ههزاران گوند سووتابوون، مليئنان كهس ئاوارهى
شارهكان بوون، پرسمى بهدناوى ئهنفال وكيميا بارانى هههجه،
ههموو مهلكى هيوای كوردى كوشتبوو.

هههجه

كارهساتى كيميا بارانكردنى هههجه، يهككه لهو تراژيدىا گهورانهى
كه بهسهر گهلهكان هاتوو، زر شاعيريش ب ئهو كارهساته شيعريان

وتوه. رهزاحه مهش له مباره يه وه ده قـکی شيعری هه يه، هه رچه نده من که مـک سهرنجم هه بوو له سهری، بهـام ئهم ده قه شيعریه کاتـک هونه رمه ندی ناسراو زاهير جه لال کردی به گـرانی، ده نگدانه وهی گه وره ی هه بوو.

دونیاخه مه، ژيان ژانه، بـ شاره که ی به هاری سوور هـرـشـمـای کوردستانه، ههـهـ به ی دایکی شاره زوور کـرپه به بـشکه و لانکه وه مندا بـه سنگی دایکه وه بـ یادی نه ورـزی ئه مسا بـ سووتان بوون به کـی زووخاو مهرجه هه موو به رد و داری ههـهـ به ی تینوی رزگاری بکه ی نه خه نجره ی تـه ی بهر پشتوـنی کورده واری.

من کاتی خـشی به کاک رهزام وت، شوبهان دنی ههـهـ به ی به هیرـشیمای ژاپـن، له رووی مـژووی و سیاسیشه وه ههـهـ به ی که گه وره یه. به داخه وه که م کهس شاره زای مـژووی ژاپـن به تایبه تی له کاتی جه نگی دووه می جیهاندا، ژاپـن تاوانی ئـجگار گه وره ی به رامبه ر به گهلانی ئاسیاوی کردووه به تایبه تی چینی و کـری، نزیکه ی 30 ملیـن هاوـاتی سیفیلی ئاسیاویان کوشتووه، جگه له کـیله کردنی ملیـنان ژنی ئاسیاوی، که رـک وه کوداعش مامهـه یان له گهـدا کردوون. بـ مبارانکردنی هیرـشیمای و ناکازاکییش ده رئه نجامی تاوانه کانی ژاپـن بووه به رامبه ر به جیهان. بهـام ئـمه له مایـی خـماندا په لاماریانداوین چونکه کوردین. جـگه ی ئامازه یه کاک رهزا خـی وتی، کاتـک جه نابی مام جه لالی بینوووه، ئه ویش هه مان ره خنه ی لـگرتوووه.

شيعری سیاسی

من چاوم به کـمهـک شيعری سیاسی کاک رهزا که وتوووه به تایبه تی ئهوانه ی که دژی جه نگی براکوژی و گهندهـی و ناعه داله تی ده سهـاتی کوردی نووسیویه تی، له و بـ وایه دام زیاتر دروشمی سیاسین تاوه کو ده قی شيعری. به داخه وه لای ئـمه خهـکی وافـربوووه ده بـت شاعیر یان نووسه ر بـ هه موو رووداوـکی سیاسی ههـوـستی ههـهـت، که ئه مه به بـوای من کارـکی باش نییه و زـرجاریش ئهم ههـوـستانه نووسه ران ده خاته ههـهـه، چونکه ناتوانـت کارـکی جوانی ئه ده بی پـشکهش بکات. مهرج نییه هه موو شاعیرـک له شيعری سیاسیدا سه رکه وتووـت، چونکه دونیای سیاست به پـچهوانه ی ئه ده به وه، دونیای جوانی نییه. زـربه ی ئه و شاعیرانه شی که شيعری سیاسیان وتوه، دواتر له هه ندـکیان په شیمان بوونه ته وه. مایکـفسکی که یه کـکه له شاعیره مه زن و داھـنـه رکانی روسیا، کـمهـک شيعری جوانی هه يه، بهـام که م کهس

هه یه ههزی به خو نندنه وهی شیعره سیاسیه کانی بـت که بـ شـرشـی روسیا و بـلـشه فیه کان نووسیویه تی.

دوا قسه

جگه لهم شیعرانهی که باسکردن، رهزاحه مه کـمه کی ده قی شیعره ئـجگار جوانی تری هه یه، که هه موویان گوزارشت له جوانی و داهـنانی گه وره ده کهن. هیواددارام له داهاتوودا هه موویان کـبکاته وهو له دیوانـکی شیعره جواندا، پـشکـه شی خوـنـه رانی بکات، چونکه دـنیام خه کـکی زـر، جـژ و خـشی له ده قه شیعریه کانی ده بینن.